

Detail zobáku zdravého jedince (amazoňan vínorudý)

Hnědá hypertrofie ozobí

Kůže a kožní deriváty – fyziologie a patologie (2)

Mezi kožní deriváty patří peří, ozobí, keratinová vrstva zobáku, šupiny na nohách, drápy a rodově nebo druhově specifické znaky jako jsou hřebínky, lalůčky a ostruhy u hrabavé drubeže, přilbice u kasuárů, plovací blány u vodních ptáků, drápy na křídlech hoacinů, kožní lemy na nohách lysek atd.

Ozobí

Ozobí je u papoušků a drobotiny různě velké a různě barevné, ústí na něm nozdry a u andulek je hlavním pohlavním znakem. Jde o citlivou tkáň, takže jakékoli poranění nebo poškození ozobí je pro ptáka velmi nepříjemné.

Velmi dobře známým onemocněním ozobí je **vápenka**, která se nejčastěji vyskytuje u andulek. Ozobí a jeho okolí napadá roztoč *Knemidocoptes sp.*, hloubí chodbičky a narušuje i rohovinu zobáku. Na zobáku, na kůži v koutcích a na ozobí můžeme pozorovat bělavé povlaky jako by rozpíchané od špendlíku, což jsou ústí chodbiček parazita. Infekce se šíří kontaktem, i když ne všichni jedinci jsou stejně citliví – není výjimkou, že v hejnu andulek se vyskytnou ptáci s evidentními změnami na ozobí a zobáku i ptáci bez jakýchkoli zjevných příznaků. Léčba se provádí nejčastěji aplikací preparátu na bázi ivermektinu (ošetřit se musí všichni ptáci v kontaktu s nemocným jedincem) a musí být opakovaná kvůli likvidaci všech generací parazita. Sanace

prostředí by pak měla být samozřejmostí.

U andulek se také někdy objevuje **hnědá hypertrofie ozobí** (hyperkeratóza). Jednou z příčin je dysbalance pohlavních hormonů (jedná se hlavně o nadbytek estrogenu, u samců může být tento stav způsobený tumory varlat, kdy nádorově změněné buňky produkují právě estrogen), ale předpokládá se i vliv množství tuků ve stravě. Terapie se neprovádí, je ale nutné ošetřovat takto změněné ozobí v případech, že navrstvený keratin zasahuje do nozder.

Dolní končetiny

Šupiny na nohách tvoří silná keratinová vrstva a jde o pozůstatek plazích předků. Na horní straně nohou jsou šupiny větší, na spodní straně jsou mnohem menší (rozdíl je viditelný především u drobotiny). Na chodidlech jsou navíc polštářky, které umožňují lepší úchop. Naprosto unikátní chodidlo, podobné spíše savčí tlapce, má stepokur kirgizský.

Pod kožní šupiny se mohou stejně jako do ozobí zavrtávat roztoči rodu *Knemidocoptes*, i když infekce končetin je mnohem častější u hrabavé drube-

Veterinární ambulance

+

U SVATÉ BARBORY

MVDr. Jana Leimerová
 Komenského 18a, 789 01 Zábřeh
 e-mail: leimerova@veterinazabreh.cz

veterinární ambulance
 pro psy, kočky, plazy,
 malé hlodavce,
 králíky, fretky
 a exotické ptactvo

Zanedbaná vápenka u andulky

že než u exotických ptáků (jedná se o jiný druh knemidokoptózy). V případě napadení nohou šupiny jakoby odstávají, nohy jsou bolestivé a ptáci často přeshlapují, mají potíže normálně hrabat a v pokročilých případech jim dělá problémy i stání. Léčba je stejná jako u vápenky.

Pod názvem „tassel foot“ znají chovatelé drobtiny stav, kdy se na nohách objevují tvrdé strápcovité výrůstky. Bývají i tak objemné, že ptákům vadí při sezení a omezují pohyb prstů. Tyto výrůstky mohou být výsledkem knemidokoptózy, ale také infekce papilomaviry nebo důsledkem chronického dráždění. Pokud nejde o výsledek napadení roztočů, je terapie velmi obtížná, protože specifická léčba papilomatózy neexistuje.

Otlaky chodidel jsou bohužel u papoušků velmi časté, a to hlavně u ptáků chovaných v kleci. Majitelé

v kleci často nechají původní bidla ze zverimexu – soustružená nebo plastová – a pták tak nemá možnost střídát povrchy a tloušťky bidel. Otlaky začínají nenápadně a spousta nezkušených chovatelů si jich ani nevšimne. Mohou se ale relativně rychle zhoršit natolik, že dojde k těžkému zánětu kůže i podkoží a řešení je pak velmi zdlouhavé a náročné pro pacienta i majitele. U dravců je tento stav velmi dobře znám jako „bumble foot“ a není výjimkou, že je zánětem postižená i kost pod otlakem. Prevencí je nabídka bidel a povrchů k sezení s různou strukturou (hladká/hrubá kůra), různé tloušťky větví a bidel a jejich častá obměna.

Syndrom cirkulární konstrikce prstů je stav, kdy na jednom nebo více prstech dojde k zaškrcení tenkým proužkem vazivové tkáně (užším i než 1 mm) a prst otéká a bolí. Jako jeden ze zhoršujících faktorů se uvádí nízká vlhkost v inkubátoru nebo odchovně, ale přesná příčina dosud není známa. Často se s tímto jevem setkáváme u arů. Řešení je chirurgické, při včasné zásahu se dá prst zachránit, v rozvinutém stadiu je někdy nutná jeho amputace.

U ptáků ve venkovních voliérách může v zimních měsících dojít k **omrzlinám**. Nejčastěji je postiženo chodidlo a/nebo prsty a zpočátku nebývají změny nijak zvlášť viditelné. Ptáci mohou popo-

Bumble foot u andulky, pokročilé stadium

sedávat a projevovat bolestivost končetin. Někdy trvá i několik dní, než se odliší omrzlá tkáň od normální (podobně jako u popálenin, např. u popálení volete). Ačkoli ale změny nejsou hned patrné, je vhodné při podezření (stačí i jen fakt, že byli ptáci venku při větších mrazech) navštívit veterináře, který se věnuje ptákům, protože řešení omrzlin může být velmi zdlouhavé a nezřídka komplikované bakteriální infekcí. Téměř vždy je nutné chirurgické řešení a stává se, že ptáci přijdou o postižený prst nebo i o končetinu. Prevence je jednoduchá, znát chovatelské podmínky pro daný druh a nevystavovat ptáky nízkým teplotám, zvláště pokud mají možnost sedět nebo přistát na kovovém povrchu (pletivo, ale i různá zábradlí a ploty u volnoletců).

Zaškrcení končetiny kroužkem je bohužel dalším vážným a někdy kom-

Záložní zdroje 230 V

pro líhně, inkubátory, terária, akvária, pohon; vytápění a vzduchování

melichar
baterie

Výpadek proudu z rozvodné sítě nezpůsobí jen, že zhasne světlo, zapříčiňuje celou řadu, mnohdy závažných, problémů. Nejhorší z nich jsou, samozřejmě v našem případě, podchlazení mláďat v inkubátoru, vajec v líhni nebo výpadky vzduchování a vytápění akvárií a rybích sádek. S tím vším si naše sinusové záložní zdroje 230 V zcela automaticky poradí. Dokážou vykrýt krátkodobé i dlouhodobé výpadky proudu v rozvodné síti.

PRIMÁRNĚ JSOU ZDROJE URČENÉ PRO:

- ♦ líhně a inkubátory
- ♦ vzduchování akvárií
- ♦ vzduchování sádek
- ♦ ventilaci a vytápění

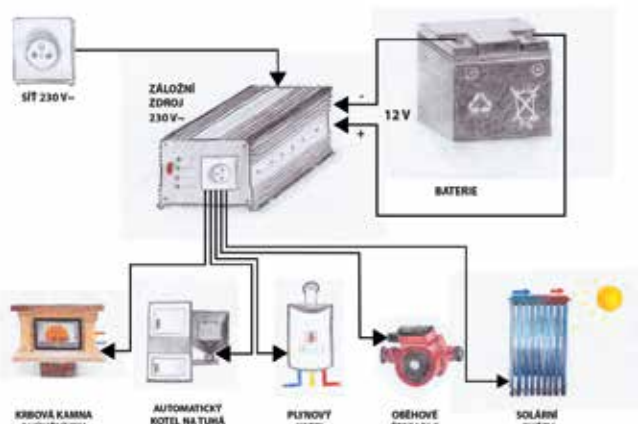
ZÁLOŽNÍ ZDROJE JSOU VHODNÉ I PRO ŘADU DALŠÍCH ZAŘÍZENÍ, NAPŘÍKLAD:

- ♦ oběhová čerpadla topení
- ♦ lednice a mrazničky
- ♦ elektrické pohonné systémy

V nabídce máme řadu modelů bateriových záložních zdrojů a elektrocentrál, od 60 W do 3 kW výkonu.

Obrat'te se na naše pracovníky, pomohou vám vybrat vhodný model.

Jan Melichar – BATERIE a ZÁLOŽNÍ ZDROJE, Pod Strašnickou vinicí 3a, Praha 10
tel.: 222 767 640, www.janmelichar.cz, e-shop: www.himalaj.cz

Zaškrčený prst mláděte

plikovaným stavem s jednoduchou prevencí. Pokud začne kroužek z jakéhokoli důvodu tlačit (např. kvůli použití nevhodné velikosti kroužku, jeho deformaci, olepení kroužku nánosy trusu nebo zaschlého ztvrdlého krmiwa apod.), končetina bolí, mění barvu, otéká a tím se dále zhoršuje narušené prokrvení a inervace nohy. Velmi důležitý je v tomto případě včasný zásah a odstranění kroužku v narkóze. Pokud si však chovatel všimne zaškrčení pozdě nebo s řešením otálí, končí tyto stavy amputací.

Drápy

Drápy jsou u ptáků na všech prstech (snad kromě vnějšího, menšího prstu pštrosů) a u některých i na křídlech (hoacin). U papoušků i drobotiny jsou drápy mírně zahnuté, což je dáno tím, že vrchní rohovina drápu roste o něco rychleji než spodní vrstva. Drápem prochází céva i nerv, nejde tedy o mrtvou necitlivou tkáň (jako je např. odrostlý nehet). Rohovina drápů roste z drápového lůžka uloženého na konci každého prstu.

Drápy je v případě **přerůstání** nutné stříhat nebo zabrušovat, aby nepřekážely v normálním pohybu a držení bidla. Broušení je mnohem přirozenější než stříhání a v současnosti existuje pestrá nabídka brusných bidel, která problém přerůstání většinou vyřeší. I tak je ale pro ptáky nejlepší obrus pohybem po různém povrchu (kůra, kameny, skály apod.) a používáním bidel o různé tloušťce a struktuře.

Poranění drápů je většinou čistě mechanické – zatřžený drápek o pleť, hračku, ukousnutý dráp agresivním partnerem nebo ptákem v sousední voliére apod. Drápy stejně jako nehty neustále, byť pomalu, rostou, a pokud nedojde k poškození drápového lůžka, dráp bez potíží doroste znovu do původního stavu. Při poranění drápků dochází k nepříjemnému krvácení, které se někdy zdá být velmi intenzivní. Faktická ztráta krve je ale většinou malá a ptáka neohrožuje na zdraví ani na životě. Jako

Jedinec s přerostlým zobákem (kakadu tenkozobý)

první pomoc lze použít pouhý tlak na místo krvácení, syptický prášek (proti srážení krve), krystaly hypermanganu nebo i hladká mouka.

Zobák

Keratinová vrstva zobáku se u jednotlivých druhů ptáků značně liší barvou, tloušťkou, strukturou (hladká, vroubkatá), velikostí apod. I v rámci papoušků existují velké rozdíly v barvě i struktuře – stačí se podívat na červený hladký zobák některých loriů a černý zaprášený a někdy i loupající se zobák kakaadu. Zobák je extrémně dobře krvený a inervovaný, jde o velmi citlivou tkáň a nervová zakončení vedou až na samotnou špičku zobáku, což je pro papoušky velmi důležitý a citlivý orgán.

Přerůstání zobáku není normální stav, a pokud je nutné zobák opakovaně zkracovat, měl by chovatel nechat papouška důkladně vyšetřit. Možnou příčinou je to, že pták odmítá zobák používat a nekouše předložené větve, hračky apod., což je ale spíše vzácné. Častějšími důvody přerůstání nebo změny struktury mohou být onemocnění jater a cirkoviroza.

Změny barvy zobáku u některých druhů odráží celkový stav – např. u loriů dochází při nedostatečně pestré stravě ke změně barvy rohoviny zobáku z červené na žlutou. Tento stav je vratný a po úpravě diety se obnoví původní barva.

Kůže a kožní deriváty jsou pro každého chovatele dobře posouditelné i z dálky a v případě jakýchkoli abnormalit (změna barvy peří, matné peří, jeho vypadávání nebo škubání, jinak vypadající zobák, změna barvy prstů apod.) by měl reagovat včas, protože většina onemocnění je ve svém počátku mnohem jednodušší řešitelná než pak v rozvinuté formě. V příštím čísle se budeme věnovat asi nejzajímavějšímu kožnímu derivátu – peří.

MVDr. Jana Leimerová
Zábřeh na Moravě

leimerova@veterinazabreh.cz

foto: autor, K. Davidová, V. Vondra

NOVÁ Exota

Časopis pro chovatele exotického ptactva

Vydavatel: Mgr. Jan Sojka
Zahradní 15, 783 35 Horka nad Moravou
e-mail: info@novaexota.eu
www.novaexota.cz, www.novaexota.eu
IČ: 73162086

Inzerce, objednávky a distribuce
Tel.: +420 739 009 276, +420 585 378 340

REDAKČNÍ RADA ČASOPISU Nová EXOTA
Šéfredaktor: Mgr. Jan Sojka

Zástupce šéfredaktora pro ČR
Mgr. Lubomír Tomiška

Zástupce šéfredaktora pro SR
Pavel Forisch, Marek Buranský

ODBORNÁ REDAKČNÍ RADA
RNDr. Bc. Jaromír Vachutka
ptáci obecně a systematika ptáků

Ing. Josef Nožička
jíhoameričtí papoušci

Petr Zeman
afričtí papoušci

Emil Antonín
australští papoušci, mutace

Milan Habrcetl
andulky

Bc. Martin Papač, Walther Wiener
genetika ptáků

Lubomír Veselý, Mgr. Radomír Veselý
kanáři, evropské ptactvo, kříženci

MUDr. Michal Straka
drobní exoti

Jaroslav Němec
vodní drůbež

Zbyněk Laube
holubi a bažanti

Ing. Vladimír Vondra, Ing. Vít Vojtíšek
fotografie

MVDr. Lubica Nečasová, MVDr. Jana Leimerová
veterinární poradna

ADRESA REDAKCE
Časopis Nová EXOTA
Zahradní 15, 783 35 Horka nad Moravou
Tel.: 739 009 276
e-mail: sojka@novaexota.eu
(na tuto adresu zasílejte své příspěvky do časopisu)

Pavel Forisch
J. C. Hronského 22, 831 02 Bratislava
Tel.: 0244 251 871, 0918 942 085

Marek Buranský
Podzámska 7, 940 61 Nové Zámky
Tel.: 0903 481 000

Grafický návrh: Časopis Nová EXOTA
Registrace: MK ČN E13209
ISSN: 1213 6549

Rozšiřující společnosti:
PNS, a. s.
Mediaprint & Kapa, a. s.

Foto na titulní straně:
Agapornis Fischerův
(*Agapornis fischeri*)
Ing. Karel Maton

Za obsah a původnost příspěvků odpovídá autor. Redakce si vyhrazuje právo na krácení či úpravu příspěvků. Redakci nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí.

www.novaexota.cz, www.novaexota.eu

cs-cz.facebook.com/Nová-Exota-
časopis-124158380948808/timeline